

Store-Måvres Fossanhaien.

Denne personens døpenavn var *Maurits Rasmusson Steinskog*. Han ble født 18.april i 1773, døde 20. april i 1868. Maurits giftea seg i 1806 med Kirsti Olsdr. Frafjord og fikk flere barn med henne. Ekteparet bodde først i Nedre Espedal, men flyttet så til Fossan-Hagen hvor de var husmannsfolk i all sin tid.

Bertil T. Kommedal hadde ganske omfattende nedtegnelser om «Gamle Maurits Hagen», som det følgende viser. Jeg (RF) har i det følgende redigert og strammet inn Maurits sin arkaiske språkform til moderne bokmål. Maurits Hagen var født i Høgsfjord av husmannsfolk. Som voksen ble han ca. 1,95 m høy og så sterk at det gikk gjetord om ham. En gang på Tollboden i Stavanger tok han to Skipspundlodd (ca. 160 kg hver!), ett i hver hånd, og løftet disse opp fra golvet og opp på et bord.

Da Maurits levde, var det noen storbønder i Høgsfjord som var svært egenrådige. Mens Maurits ei tid var i tjeneste hos en av bøndene, ble han utkalt til dansk orlogstjeneste. Dette så han fram til, for han var dyktig lei av tjenesten. Storbonden ønsket imidlertid ikke at han dro og forsøkte derfor å gjøre ham udyktig til tjeneste. Ei natt lurte han seg inn i rommet til Maurits og «skamstakk» ham i låret med en rusten kniv. Maurits måtte likevel møte til tjenesten, men dette ble en Guds lykke for ham, ellers kunne nok stikkene han fikk, utviklet seg til en alvorlig helseplage. Nå fikk han både legehjelp og omhyggelig tilsyn. Faktisk svevde han en periode mellom liv og død! Orlogssjefen tok seg også av Maurits og sendte klage på storbonden til myndighetene. Videre sendte han brev til sokneprest Schavlan og bad ham ta Maurits i forbønn fra prekestolen. Mange minnes ennå prestens ord: *Kirkens Forbøn begjeres for Mourits Hagen, som er såret og ilde medhandlet af onde Mennesker.*

Da Maurits kom hjem fra orlogstjenesten, var han i god form og rak i ryggen som det sømmer seg for kongens karer. Håret bar han i ei lang flette nedover ryggen. Storbonden skalv av redsel for det som nå kunne komme, og da Maurits hadde steget i land fra båten, var han den første som kom ham i møte og hilste på ham. Samtidig stakk han en femdalerseddel i hånden hans og ba om tilgivelse! Maurits var en godlynt person og lovet at han ikke ville gjøre storbonden noe vondt. Men i et bryllup på Steinskog hadde de nesten kommet i klammeri med hverandre; da hadde storbonden kommet seg ut.

Maurits ble ikke lenge hjemme for det ble ufred på nytt. Denne gangen skulle man dra gjennom Sverige og over Øresund til Helsingør. De svenske skysskarene syntes nordmennene red for fort, og en svensk tjenestemann ble så arg at han satte i en ed og mente at han skulle «rida Marchen». «Ja, eg skal læra deg å «rida Marchen», sa Maurits og ga hesten hans et slag over baken så kjeppen brast! Hesten tok ut som om den skulle ha blitt vill, og den svenske tjenestemannen fikk nok å holde styr på! Nå kom flere av skysskarene til og ville tukte «den norske». Maurits hoppet da ned fra kjerra, men satte fast den ene foten sin, og mens han stod på denne, banket han opp fire svensker. Den norske kompanisjefen spurte da om de svenske var så lite smarte at de ville erte på seg et halvt kompani, ettersom de ikke engang klarte seg mot en mann på en fot?

Når Maurits ble sint, var han helt ustyrlig. En gang har var i tjenesten, ble han så arg at han heiv fire mann over bord, og andre måtte få dem opp. En gang skulle man dra kanonene til et siktepunkt. Da tok Maurits kanonene under armen og plasserte disse til rette stedet. Sjefen som stod og så på dette, sa da til Maurits: «Du er altfor god til å stå med kanonene; heretter skal du måle opp brennevin til mannskapet, og så skal du selv ha to porsjoner» Maurits drakk imidlertid sjelden selv og solgte sin del.

En gang hadde to sjefer et veddemål. Den ene påstod at han hadde en «proviantforvalter» som var så tung at ingen ville kunne løfte han opp fra dekket, mens den andre veddet imot. Han gikk over i den andre båten og ropte på Maurits Rasmusson Dirdal (garden Steinskog hørte til Dirdal) Maurits krøp da under dekk og ville gjøemme seg der da han var redd for at han skulle flyttes over på et annet skip. Men da han hørte det gjaldt et veddemål og noe å vinne, var det greit; veddemålet dreide seg om noen pottes brennevin. Han tok «proviantforvalteren» som lå på dekket som «ei dau sild» og løftet han så høyt at alle ropte; «Det er nok!» Da slapp Maurits han i dekket så det «sang» mens han utbrøt: »Dette skal du kjenne for dine dumme påfunn!»

En gang mens han spaserte i gatene i København, møtte han en som liksom ville stenge veien for ham. «Flytt deg, jeg skal videre», ropte Maurits. Da ble den fremmede mannen sinna og for på ham, men Maurits sparket til ham slik at han rullet ut i rennesteinen. Han kom seg imidlertid opp og ville fare på Maurits på nytt. Da gav Maurits ham et slag med knyttneven slik at den andre ba om nåde. Det stod noen andre karer og kikket på dette, og Maurits spurte om de også ville prøve seg mot ham? Tvert imot; de roste ham for oppgjøret! Maurits var også med i slaget på Københavns Red i 1801 da admiral Nelson bombarderte byen. Når han snakket om dette, brast

stemmen og tårene kom fram i øynene hans. Det så fælt ut etter angrepet, fortalte han.

Etter flere års krigstjeneste kom Maurits hjem og fikk da fredeligere dager. Nå giftet han smed ei gardmannsdatter fra Frafjord. Det levde ei kone som hadde vært sengeliggende i mange år med noe de kalte «Blodverk». Familien hennes hadde hørt at det holdt til ei «klok kone» et sted på Østlandet som kunne få bukt med sykdommen, men det var ikke så lett å få tak i henne. Så bad de Maurits, og han tok veien over fjell og gjennom skog, for det var ikke mange bra stier og veier å ferdes på i de dager. Han tok seg fram til Østlandet hvor han mange steder var innom og spurte om veien videre. Folk rådde han fra å dra gjennom skogen nattetider fordi det var utrykt å ferdes der, og posten var nylig blitt røvet. «Jeg er ikke bange», sa Maurits, «så lenge eg har min gode Dirdal» Det kalte han en stor pistol han bar på. Da Maurits kom inn i skogen, traff han på en kar med et rødt band om livet. «Skal vi slå følge», spurte fremmedkaren, «Ja», gjerne for meg, svarte Maurits, «men du skal gå foran, for det er bedre å ha en fant foran seg eller bak seg!» Da de nå hadde vandret et stykke, spurte fremmedkaren om han kunne få se litt på pistolen. Maurits rakte da våpenet til den andre, men holdt selv fast i håndtaket. Fremmedkaren forsøkte nå vri pistolen ut av neven hans, men Maurits rykte den fra ham og sa:»Nå har du sett den, og han ga med det samme den andre et slag over øynene hans. Skyte våget han imidlertid ikke, for han var redd for at den fremmede kunne ha ha venner i nærheten. Maurits fant fram og gikk tilbake. Men hvordan det siden gikk med «Blodverken»; det vet vi ikke!

En gang var Maurits i et bryllup på Molaug i Frafjord. Der var Høgsfjords sterkeste karer samlet: Olav Folge, Olav Espedal, Olav Frafjord og Olav Molaug. To slåsskjemper fra Jørpeland var også i bryllupet. Da de satt ved brudebordet, ble det båret inn en skjeppebolle med øl. Olav Espedal tok bollen med ene handa og drakk uten at det skvulpet over. Bollen gikk nå rundt, men da den kom til Tore Jørpeland, ble det bevegelse i bollen og ølet rant over. Dette likte han lite, og han tok til å slenge fra seg store ord og skryt. Da ble Maurits sinna; han hopte over bordet og rett på Jørpelandsmannen, og det ble et skikkelig slagsmål. Maurits ga bank og fikk bank, men til sist måtte mannen fra Jørpeland gi seg.

Seinere festet Maurits Hagen under Forsand. Den var uryddet og der var kun einer og lyng. Men han ryddet og bygde med ærlig vilje og sterke hender. Han hadde et godt hode og godt håndlag. Han var kort sagt en altnuligmann! Maurits lagte også 80 rokker, og for disse fikk han tre daler pr. stk. Før han døde, var han blitt en velholden mann, med penger på bok.

En av hans siste «meritter» hendte i Stavanger hvor han nede på Torget gikk og solgte treskaft han hadde laget. Der var det også en rokkedreier, en som hadde som yrke å tilvirke rokker. Denne spurte Maurits på en frekk måte om han ville selge. Da kokte sinnet over hos Maurits, og så røk de sammen i slagsmål. Rokkedreieren var fæl til å slå fra seg, men Maurits var sterkere. Rokkedreieren fikk tak i trøyekragen til Maurits og rev den i stykker. Da slengte Maurits rokkedreieren i gata, men karen var seig og kom seg opp igjen. Så bar det oppover Torget og utover Ladegårdsveien. Der støtte rokkedreieren på tre yrkesbrødre, og da så ikke Maurits annen utvei enn å komme seg unna. Nede i byen nådde de ham igjen, stilte ham opp mot en vegg og slo til ham med stokkene sine så det rent hvinte i lufta! Nettopp da kom Anton Bergsagel, en riktig slåsskjempe. «Nå er det din tur, Maurits», ropte han. Men da fikk Maurits slikt mot at han hoppet ned fra veggen og skremte rokkedreierne slik at de rent av sted som hunder!

Etter som årene gikk, mistet Maurits synet, men likevel syslet han med mange ting, bl.a. lagte han stoler med utskårne kvinnefigurer. Han var nesten aldri syk. Som man kunne vente, gikk tankene hans tilbake til krigens dager – han var blitt utkommandert sju ganger. En dag satt «gamlingen» i «Rustkammeret» sitt, for han hadde mange børser og pistoler, og tenkte over «Livsens Lagnad» Det var nå i de tider Danmark hadde krig mot Preussen. Han ble fortalt at Danmark hadde overgitt seg. Da ble han målløs. Endelig sa han: «Hadde jeg hatt synet, skulle jeg marsjert like til København».

«Hva ville du gjort der?», ble det spurt.

«Å, vi skulle nok ha vunnet som før i gamle dager!»

Maurits var nå godt over de 90, men trodde ennå at han var like sprek som i de unge år. En dag utfordret han sønnesønnen til en mannjevning, men barnebarnet betakket seg som ventende var med å ta et tak med den gamle farfaren sin.

Før Maurits døde, fikk han igjen synet, og da var han over 90 år. Han gikk bort med fred og livshåp. Med stille bønn lengtet han mot Landet med evig fred. Den gaverike sokneprest Fabricius holdt gravtalen. Han uttalte det glade håp om at Vårherre ikke hadde «hogget ned Treet» i ubeleilig tid. Storbonden var borte for lenge siden, hvorledes vet vi ikke, men ryktet sier at kona hans hørte gravtalen til Maurits.